

Nr 21.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län; given Stockholms slott den 23 januari 1925.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.

GUSTAF.

Torsten Nothin.

Förslag

till

LAG

rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

För vinnande av erfarenhet vilka regler böra för framtiden vinna tillämpning med avseende å laga skifte till rubbning av storskifte, som inom Kopparbergs län verkställts på bekostnad eller med understöd av staten, må efter medgivande av Konungen sådant laga skifte verkställas på de villkor och i den ordning, som i denna lag stadgas.

2 §.

I fråga om laga skifte enligt denna lag skall gälla:

1) angående skiftesvitsord skall vad i kungörelsen den 18 februari 1859 (nr 11) finnes stadgat lända till efterrättelse;

2) i fäbod belägen inrösningsjord samt skogsmarken må, även där sådant eljest icke är enligt lag eller annan författning medgivet, helt eller delvis uteslutas från delningen, så framt icke sådan marks intagande i skiftet befinnes komma att, utan någon delägares skada, för delägarna i allmänhet medföra fördelar, som väsentligen övertväga därav följande kostnader och olägenheter;

3) delägare må ej mot sitt bestridande förpliktas att utflytta;

4) i övrigt verkställs skiftet enligt särskilda föreskrifter, som Konungen äger meddela, eller, i den mån sådana föreskrifter icke meddelats, med tillämpning av vad lag eller annan författning rörande laga skifte innehåller.

3 §.

Ansökning om förordnande för lantmätare att verkställa laga skifte enligt denna lag skall vara inkommen till länsstyrelsen i Kopparbergs län senast den 31 december 1925. I ansökningen skall uttryckligen angivas att skifte enligt denna lag avses.

Inkommen ansökning insändes till Konungen, som bestämmer, om lantmätare skall förordnas i anledning av ansökningen.

4 §.

Sedan jämlikt Konungens beslut förordnande för lantmätare meddelats, åligger det förrättningsmännen, därest laga hinder mot förrättningen icke finnes möta, att vid sammanträde med delägarna verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning mark, efter ty i 2 § under 2 sägs, bör uteslutas från delningen, samt att avgiva yttrande i frågan, varefter handlingarna i ärendet ofördröjligen skola av lantmätaren insändas till Konungen.

5 §.

Sedan handlingarna inkommit, besluter Konungen, om skifte enligt denna lag skall komma till stånd eller icke. Bifalles ansökningen, bestämmer Konungen tillika, huruvida och i vilken omfattning mark, som i 2 § under 2 avses, skall från delningen uteslutas, samt meddelar, i den mån omständigheterna därtill föranleda, sådana särskilda föreskrifter i övrigt, varom i 2 § under 4 förmäles. Sådana föreskrifter må även under förrättningens fortgång av Konungen meddelas, därest behov av nya eller ändrade bestämmelser yppas.

6 §.

Vid förrättning enligt denna lag skola kostnaden till förrättningsmännen, lösen av kartor och handlingar samt kostnad för väganläggningar, som av skiftet föranletts, ävensom för utflyttning, som prövats bereda förmånligare ägoanordning, gäldas av allmänna medel.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 19 december 1924.*

Närvarande:

Statsråden THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Nothin anmäler, efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet, ett av f. d. justitierådet Anshelm Berglöf i egenskap av ledare för den pågående utredningen angående jordförhållandena i Kopparbergs län (Dalautredningen) med underdånig skrivelse den 11 oktober 1924 avgivet förslag till *lag med vissa särskilda bestämmelser rörande laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län* (bilaga A) samt anför:

»Justitierådet Berglöf har i sin skrivelse den 11 oktober 1924 anfört följande:

*Justitierådet
Berglöf.*

I de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län hava laga skiften endast i obetydlig omfattning förekommit. Jordstyckningen och ägoblandningen hava i allmänhet och särskilt i de under förra delen av 1800-talet storskiftade socknarna gått synnerligen långt och medföra avsevärda olägenheter för jordbrukaren. Dessliques har svårigheten att utan föregånget laga skifte lagligen utbryta områden samt den därav följande rättsosäkerheten och oredan i fastighetsväsendet medverkat till att det under senare tid alltmer framstått som en nödvändighet att få till stånd nya skiften. Det har ej dess mindre visat sig svårt att vinna den erforderliga anslutningen bland delägarna. I det stora flertalet byar lär utsikten därtill hava varit så ringa, att ej ens något försök gjorts. Anledningarna till detta motstånd äro flera. Man har nog här, liksom annorstädes i landet, hyst en allmän ovilja mot rubbning över huvud taget i bestående förhållanden. Frukten för vad skiftet kunde komma att bära i sitt sköte, i och för sig förklarlig, har helt visst tagit onödigt stora proportioner och i vissa fall obestridligen förknippats med en del vanföreställningar. I de avseenden, kring vilka motståndet huvudsakligen samlats, kunna farhågorna dock ej betecknas såsom grundlösa. Detta kan sålunda anses gälla förefintliga bestämmelser om utflyttningskyldighet. Vidare de vittutseende följderna av en rubbning av de bestående förhållandena i skogsmarken. Och sist, men ej minst, de dryga förrättningskostnaderna.

Det kan med skäl befaras, att en avsevärd tid skulle komma att atgå, innan en för Dalarna avpassad definitiv särlagstiftning bleve fruktbringande. Den tanken inställer sig då naturligen att redan innan en sådan lagstiftning kan bliva slutförd få till stånd ett lämpligt åskådningsmaterial — att kunna uppvisa skiften, utförda med iakttagande, så långt möjligt, av de önskemål, som ligga befolkningen närmast om hjärtat, och i övrigt anpassade efter förhållandena i varje särskilt fall. Säkerligen skulle med sådana skiften såsom föredömen, därest de med tillhjälp av ett rikligare tillmätt statsbidrag kunde snart bringas till utförande, mycket vara att vinna. Av synnerligen stort värde vore ock för den blivande lagstiftningen att sålunda få praktiskt pröva grundläggande riktlinjer, som Dalautredningen ämnat i huvudsak följa, och inhösta erfarenheterna från dessa skiften. Dessa komme även att giva god ledning vid bedömandet av frågan i vad mån för denna landsdel kräves större statsbidrag för skiften än nu i allmänhet utgår.

Av det anförda torde framgå, att i en redan nu erforderlig speciell dalalagstiftning böra inflyta uttryckliga bestämmelser om vilken mark må från delningen uteslutas och om utflyttning. Till utveckling härav må anföras följande:

Helt naturligt är behovet av sammandragning mest påfallande beträffande inägorna vid byn, och det är i själva verket dessa, som huvudsakligen åsyftas i det gängse talet om jordsplittringen i Dalarna. I denna mark har styckningen och ägoblandningen nått längst, och det ligger i sakens natur, att olägenheterna göra sig särskilt påmint vid det löpande jordbruksarbetet. I övrig mark torde klyvningen ofta icke hava gått så djupt, och där, i synnerhet i fäbode- och utskogsmarken, är det av mindre betydelse att ägorna sammanföras, medan däremot ett sådant sammanförande på grund av den ojämna avverkningen kan förväntas medföra avsevärda likvider. Och då det ojämförligt stora flertalet delägare äro småbrukare utan annan nämnvärd tillgång än sin jord, blir olämplig skogsavverkning lätt följden. Ofta komma ock kostnaderna för delning av dessa vidsträckta områden att bliva alltför stora i förhållande till nyttan. Det torde då böra givas större befogenhet att utesluta dessa marker från delningen. Så lär till exempel den omständigheten, att skogsmark finnes samfälld för två eller flera brukningsdelar, ej böra utgöra hinder för uteslutningen. Och i övrigt torde lämpligen möjlighet lämnas öppen för en friare prövning av alla på saken verkande omständigheter. Sannolikt kommer det i många fall visa sig förmånligt att i skiftet intaga hemskogsmarken men utesluta fäbodemarken och utskogen.

Att nu gällande och av skiftessynpunkter ensidigt påverkade bestämmelser om utflyttningstvång äro olämpliga för Dalarna, har vid flerfaldiga tillfällen och från skilda håll kraftigt betonats, och härutinnan lär numera sådan enighet råda, att något vidlyftigare ordande härom ej i detta sammanhang är av nöden. Nu må endast i korthet framhållas, hurusom byarna alltmer utvecklats till verkliga samhällen med för delägarna gemensamma företag och angelägenheter, att delägarna i stor utsträckning äro för sin utkomst beroende av hantverk och dylika sysselsättningar, som bäst främjas genom ett tätare sammanboende, än vidare att åbyggnaderna i regel representera ett så stort värde i förhållande till egendomen i dess helhet, att nyttan av den genom utflyttning ökade möjligheten till ägosammandragning endast i ringa mån skulle komma att motsvara därav föranledda kostnader. Ej heller kunna nog uppskattas de ideella värden, som angrepes genom en längre gående utflyttning ur de äldre och kulturhistoriskt rika byarna. Vantrevnad skulle mer-

endels inställa sig hos de utflyttande, som av gammalt varit vana vid samlivet i by. Så många och viktiga omständigheter tala mot en längre gående utflyttning, att även vid en slutlig lagstiftning för denna landsdel bör tagas i övervägande, huruvida man ej kan och bör stanna vid en inskränkning till de fall, då delägare finner med sina intressen förenligt att flytta och frivilligt erbjuder sig därtill. Det må vara sant, att genom en sådan begränsning vissa fördelar ur jordbrukssynpunkt kunna uppoffras, men redan det att få de många och vitt spridda småägorna sammanförda i ett fåtal närmare varandra liggande större skiften skall dock visa sig medföra stort gagn för brukaren, även om ägorna ej alltid kunna läggas så nära intill byn. I andra länder, där i allmänhet redan byggnadssättet omöjliggjort utflyttning, har man på detta sätt nödgats medla mellan stridande intressen och det här, såvitt mig är bekant, slagit väl ut. Hur en blivande definitiv lagstiftning än må gestalta sig, synes det i allt fall nödvändigt att tills vidare helt avlysa utflyttningstvånget. Erfarenheten från blivande skiften må sedan visa, om det låter sig göra att även framgent lägga avgörandet i den enskilde delägarens hand. Det förefaller ej osannolikt, att till exempel, efter det ägorna vid skifte sammanförts, en delägare, som idkar hantverk eller dylikt, stannar kvar på tomten, medan en annan delägare i gården övertar jordbruket och slår upp sina bopålar i anslutning till åkerjorden — en sådan tanke har ock vid Dalautredningens sammanträden med befolkningen framkastats av personer ur allmogens egna led. En utveckling i denna sunda riktning vore, fast långsam, givetvis att föredraga framför den radikala och kanske ibland mera schablonmässiga omvälvning, som gärna följer med utflyttningsväng.

Det kan för närvarande ej ifrågasättas annat än att i övrigt göra den ännu gällande lagstiftningen i huvudsak tillämplig å skiften av ifrågavarande slag. Med hänsyn till de växlande förhållanden i olika orter och skifteslag, som kunna tarva särskild behandling i skifteshänseende, bör dock möjlighet hållas öppen att i mån fråga om skifte väckes kunna meddela i det särskilda fallet erforderliga föreskrifter. Så kan till exempel, när by, som skall skiftas, har stor ägoblandning med annan by, vara önskvärt, att sistnämnda by helt eller med någon del av sitt område ingår i delningen, med andra ord att en partiell skifteslagsreglering sker. Finnes även i den senare byn den för skifte erforderliga anslutningen bland delägarna, bör åtgärden ifråga kunna genom särskild föreskrift tillåtas. Och vidare bör det kunna beredas möjlighet till en förenklad redovisning av delägars å särskilda hemman uppdelade innehav — en förenkling, som skulle syfta mot samma mål som ett förväntat lagstadgat sammanläggningsförfarande. Dessa och liknande förhållanden synas lämpligast böra uteslutas från detaljreglering i den nu föreslagna lagen, som närmast tagit sikte på att undanröja de väsentliga grunderna för dalabefolkningens ovillighet att sätta i gång med erforderliga laga skiften. Det föreslås därför, att åt Konungen inrymmes befogenhet att meddela dylika föreskrifter. Dock torde härvid undantag böra göras ifråga om för närvarande gällande bestämmelser angående skiftesvitsord, och det har ansetts önskvärt att detta kommer till tydligt uttryck i lagtexten.

Ett härvid fogat förslag till lag med vissa särskilda bestämmelser rörande laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län har utarbetats i enlighet med nu angivna riktlinjer. Ehuru med förslaget i första hand avsetts att för den närmaste tiden möjliggöra skiften, vilka, såsom nedan kommer att närmare angivas, anses

böra åtnjuta förmånen av särskilt statsunderstöd, har dock anledning saknats att till dem begränsa förslaget tillämpning.

Redan förut har antytts, att för skiften av nu ifrågavarande slag skulle krävas statsbidrag efter vidare linjer än nu gällande bestämmelser medge. Man kan icke räkna med att den nu föreslagna lagen skall ensamt kunna verka till åstadkommande av laga skiften, i synnerhet då det på sätt ovan angivits icke avses att i detta så att säga försöksstadium göra ändring i fråga om gällande föreskrifter angående skiftesvitsord. Det torde sålunda vara nödvändigt att underlätta tillkomsten av skiften genom en kraftig ekonomisk uppmuntran eller med andra ord att staten i allt väsentligt övertager kostnaderna för skiften, som sökas under den närmaste tiden, exempelvis intill den 1 april 1926. Om en dylik fatalietid bestämmes, innebär detta givetvis, att senare tillkomna ansökningar om skifte ej skola medföra berättigade anspråk på en förmån, som man velat förbehålla framsynta pionjärer på området.

På grund av vad nu anförts tillåter jag mig i underdånighet föreslå, att statsverket för skiften, som grundas å ansökning före den 1 april 1926, helt åtager sig ersättningen till förrättningsmännen samt kostnaderna för utflyttning och väganläggningar. Bidrag för utflyttning torde givetvis ställas beroende av att sådan vid skiftet prövats bereda förmånligare ägoanordning. Är så fallet, bör å andra sidan den omständigheten, att här endast kunna ifrågakomma frivilliga utflyttningar, icke försätta delägarna i sämre ställning än då förrättningsmännens beslut i frågan grundas å en delägarnas skyldighet att finna sig i åtgärden. Om staten, på sätt nu föreslagits, åtager sig en extra börda för dessa skiften — här må framhållas, att såsom sådan endast kan räknas den del av kostnaderna, som överskjuter vad jordägarna enligt redan gällande bestämmelser kunna erhålla i bidrag — bör ock tillses, att denna förmån icke kommer sådana förrättningar till godo, vilka uppenbarligen icke kunna lända till en mot kostnaderna svarande nytta. Om exempelvis genom ett ifrågasatt skifte endast i ringa mån skulle beredas en förbättrad ägoanordning, därest ej ytterligare mark intoges i skiftet, men detta på grund av bristande anslutning bland delägarna i berörda mark ej låter sig göra, bör ej för ett sådant skifte bidrag av den föreslagna omfattningen utgå. Därför torde i varje särskilt fall prövas, huruvida med hänsyn till förutsättningarna för ett ändamålsenligt skifte den extra förmånen må beviljas. På det delägarna skola i tid veta vad de hava att räkna med, bör prövningen föregå förrättningens verkställande och torde lämpligen kunna ske i samband med frågan om och i vad mån särskilda föreskrifter för skiftet erfordras. I vilken omfattning förrättningarna kunna komma att medföra kostnader för statsverket, låter sig självfallet ej nu bedömas i annan mån än att under nästkommande budgetår andra utgifter rimligen ej kunna förekomma än något enstaka förskott. Endast det må tilläggas, att då eljest utflyttningskostnaden plägar utgöra en tungt vägande post, utflyttningar här sannolikt icke kunna förväntas i sådan omfattning, att bidraget i denna del kommer att bliva av någon större betydelse.

Genom remiss den 15 oktober 1924 har Kungl. Maj:t anbefallt lantmäteristyrelsen avgiva utlåtande i ärendet. Den 21 november 1924 har sagda styrelse till justitiedepartementet inkommit med det sålunda infordrade utlåtandet samt därvid tillika överlämnat yttrande i ärendet av överlantmätaren i Kopparbergs län, i vilket yttrande denne anför:

Överlantmä-
taren i Kop-
parbergs län.
Lagförslaget i
allmänhet.

Av allt som i Dalarnes skiftesfråga under föregående utredningar skrivits och sagts lärer framgå, att, på samma gång som ett oemotsägligt behov av jordens omskiftande och sammandragande föreligger, särskilda bestämmelser för detta skiftande äro ofrånkomliga. De iakttagelser, vilka jag, under den korta tid jag tjänstgjort här, haft tillfälle att göra, peka åt samma håll. Berörda behov av särslagstiftning bottenar uti hela skiftes- och fastighetsväsendets inom länet historiska utveckling från början av förra århundradet, de särregna skifteslagsindelningsförhållandena, inägojordens särskilt i de övre socknarna obetydliga vidd i jämförelse med skogsmarkens och befolkningens därav beroende näringssätt, bosättnings- och bybildningsförhållandena, befolkningens utpräglade kärlek till jorden och sätt att taga arv samt dess tydliga motvilja eller farhåga för nya skiften och förändringar i jordinnehavet.

Behovet av särslagstiftning hänför sig ej endast till nu gällande skiftesstadga utan även, ehuru kanske ej i samma utsträckning, till den väntade nya jorddelningslagstiftningen. Denna torde nämligen såsom rikslagstiftning ej kunna taga hänsyn till denna Orts ovan berörda alla speciella förhållanden.

Det nu framlagda lagförslaget är, såsom av justitierådet Berglöfs skrivelse framgår, ej att anse såsom förslag till en definitiv särslagstiftning å området utan innebär i stället förslag endast till en tillfällig eller försökslagstiftning.

Man kan anmärka, att det icke skulle vara erforderligt eller lämpligt att nu införa en tillfällig lagstiftning. Man skulle kunna avvakta den nya rikslagstiftningen och därefter på en gång införa en definitiv särslagstiftning för orten. Om det vore så, att denna särslagstiftning skulle avse endast det formella och tekniska förfarandet vid de ifrågasatta skiftena, skulle nog en dylik anmärkning vara berättigad. Särslagstiftningen måste emellertid jämväl taga hänsyn till den psykologiska omständighet, som ligger i befolkningens i många hänseenden förstaeliga fruktan och motvilja för nya skiften. Bästa medlet häremot torde vara upplysning. Arbetet torde alltså i denna del böra inriktas på att genom i skilda delar av orten verkställda skiften för befolkningen klarlägga, att förhållandena genom skiften kunna bli bättre och betydligt bättre än de nu äro samt att laga skiften verkställda med hänsyn tagen till ortens förhållanden icke medföra sådana följder, som befaras.

Det nu framlagda lagförslagets bärande idé och syfte synes jämväl framför allt vara att genom undanröjandet av de mest omtalade och berättigade skälen för befolkningens motvilja söka få skiftesverksamheten i gång och få fram skiften, vilka kunna skingra misstänksamheten och farhågorna. På samma gång skulle enligt detsamma verkställda skiften ge rika erfarenheter till nytta för den blivande slutliga lagstiftningen.

Med hänsyn till det anförda och då, enligt vad den gjorda framställningen synes ge vid handen, ett slutligt lagstiftningsförslag ej kan väntas på flera år, håller jag före, att den tanke, vilken ligger bakom den nu föreslagna lagen, måste anses både god och lycklig. En lagstiftning i överensstämmelse med densamma är alltså väl värd att tillstyrkas.

Skiftesvits-
ordet.

I fråga om skiftesvitsordet intager lagförslaget samma ståndpunkt som 1859 års kungörelse. Den s. k. jordstyckningskommissionen av år 1920 ville borttaga varje villkorligt skiftesvitsord och litade till prövning av förrättningsmän och ägodelningsrätter. Kommissionen för Dalarnes indelning i skifteslag anförde härom. Man finge icke förtänka Dalabefolkningen, om densamma icke ansåge detta tillräckligt betryggande. På grund härav och med hänsyn till önskvärdheten av att åtgärder av den för orten djupt ingripande art, varom

här vore fråga, måtte komma till utförande så vitt möjligt i samförstånd med befolkningen, höll kommissionen före, att för ifrågasatt ort meddelande av särbestämmelser uti nu ifrågasatt avseende på allvar borde tagas i övervägande.

Det lärers, enligt min mening, nu icke vara nödvändigt att taga ståndpunkt till de former, under vilka frågan om skiftesvitsordet slutligen bör ordnas. Ett synes mig likväl visst eller att på detta område, som innefattar den måhända ömtaligaste delen av ortens skiftesfråga, särbestämmelser framför allt äro nödiga.

I det försöksstadium, varpå lagstiftningen ännu befinner sig, håller jag vidare före, att någon rubbning i 1859 års bestämmelser ej bör ske. Detta anser jag motiverat dels av befolkningens, som det vill synas, ganska enhälliga önskan dels ock av de bestämmelser i kostnadsfrågan, som lagförslaget innehåller. Därest staten skulle i den utsträckning, som föreslagits, åtaga sig kostnaderna för laga skiften, är, såsom justitierådet Berglöf jämväl framhållit, det givetvis viktigt, att detta sker endast för skiften, som äro särskilt påkallade och till nytta. En viss borgen härför är den i 1859 års kungörelse föreskrivna majoritet.

I visst detaljvise anser jag likväl riktigt, att en komplettering eller förklaring sker i vitsordsbestämmelsen. Jag syftar därvid på det av justitierådet berörda ej sällsynta fall, att tvenne eller flera byar, som vid storskiftet delats för sig, befinnas på grund av rådande ägoblandning nu böra skiftas tillsammans. I dylika fall torde frågan om skifte icke kunna anses som den ena byns enskilda angelägenhet. Vid utrönandet av, om majoritet för skiften finnes eller ej, torde därför i sådana fall varje by icke böra betraktas såsom en enhet för sig utan byarna tillsammans utgöra en röstningsamfällighet.

Frågan om vilken mark, som skall ingå i skifte eller därifrån uteslutas, *Skiftenas om-*
fattning. hänger samman med frågan om den av statsmyndigheterna ifrågasatta skifteslagsindelningen inom orten. Om denna torde vara nog att hänvisa till de utredningar och framställningar, vilka i frågan gjorts av kungl. lantmäteristyrelsen och kommissionen för Dalarnes indelning i skifteslag.

Ehuru justitierådet Berglöfs framställning, så vitt jag förstår, ej innehåller något bestämt om hur skifteslagsindelningen enligt lagförslaget tänkes skola tillgå, synes det likväl som om lagförslaget, genom att såsom regel förutsätta att skiftena endast skola omfatta heminägojorden samt del av eller hela hemskogsmarken, ville undvika skifteslagsindelning såsom en särskild skiftena förberedande, en större trakt (socknen) övergående åtgärd och i stället ville låta skifteslagsindelningen bero av bestämmelser fall efter fall allt efter som skiftena begäras.

Mot en dylik anordning inställa sig helt visst betänkligheter. Det skulle kunna hända att, om skiftena togo fart inom en sockens inägor och hemskogar, de sista byarna kunde bli missgynnade och nödsakade att skiftas ensamma, ehuru de lämpligen bort sammanföras i skifteslag med andra. Vidare torde frångåendet av en allmän skifteslagsindelning innebära, att en by på delägarnas önskan kan skiftas i inägorna för sig, ehuru densamma har sådan ägoblandning med annan by, att så icke bort ske. Vid övervägandet av dessa betänkligheter har jag emellertid kommit till den mening, att desamma, med hänsyn till den föreslagna lagens tillfälliga karaktär, ej äro så överhängande, att de kunna utgöra skäl för invändning. Lagen torde främst och troligen endast få tillämpning vid de ifrågasatta särskilt statsunderstödda skiftena. Och vid dessas företagande torde myndigheterna tillse och som

villkor för statshjälpen uppsätta, att olämpliga skifteslagsindelningar ej ske utan att tvärtom dessa indelningar bli det med hänsyn till förhållandena rätta. Samlas vidare, såsom jag i annat sammanhang nedan kommer att föreslå, samtliga ansökningar till den för statsbidragen utsatta fatalietid, kunna förhållanderna i skifteslagshänseende före arbetenas påbörjande på en gång överblickas.

Skifteslagsindelningen må ske på vilket sätt som helst. Därom torde man dock vara ense, att tanken på socknen såsom skifteslag måste övergivas och att skifteslagen såsom sådana måste bildas traktvis. Härför talar främst den erfarenheten, att laga skiften, som omfatta stora vidder, visat sig vanskliga att genomföra. De taga allt för lång tid i anspråk. Hem- eller byinägorna och hemskogarna måste alltså såsom regel för en eller flera byar allt efter ägoblandningen skiftas för sig oberoende av fäbodeinägor och övrig skogsmark.

Då nu, såsom justitierådet framhåller, behovet av sammandragning genom skifte ovedersägligen är störst och mest påfallande uti heminägorna och då den nu föreslagna lagstiftningen torde gå ut på, att skiftena böra omfatta endast dessa inägor och hemskogsmarkerna eller del därav, låter sig alltså ordningen för behovet av laga skiften sammanjämkas med vad ovan sagts om skifteslagsindelning.

På grund av vad sålunda anförts håller jag före, att erinran ej bör göras mot den uppsatta principen, att de av den tillfälliga lagen ifrågasatta skiftena utan föregående allmän skifteslagsindelning skola i regel omfatta endast heminägorna samt del av eller hela hemskogsmarken.

Följande torde dock böra framhållas.

Ehuru behovet av skifte är störst och mest påfallande uti heminägorna, lärer man dock icke böra bortse ifrån, att dylikt behov mångenstädes föreligger jämväl i fråga om skogsmarken. Denna är i många fall synnerligen splittrad, beroende av samma förhållanden, som föranlett splittring i byinägorna. Det lärer från skogsvårdssynpunkt få betraktas såsom ett stort allmänt intresse, att jämväl skogstegarne, där splittringen är störst, bli sammanförda. Den underdåniga framställningen innehåller ej någon direkt upplysning om huru det, efter skifte å inägor och en del av eller hela hemskogen, skulle bli med storskiftet å övriga skogsmarken. För att emellertid åtminstone till dess närmare utredning härom blivit verkställd, kunna hava frågan om skogarnas skiftande öppen, håller jag före, att det i sammanhang med den föreslagna lagen bör på något sätt sägas ifrån, att skifte enligt densamma å inägorna och en del skogsmark ej i och för sig medför orubblighet åt storskiftet å skogsmarken i övrigt. Huru och under vilka villkor frågan om skifte sedermera å skogsmarken kan komma att ordnas, torde tillhöra den definitiva särslagstiftning, som senare torde vara att vänta.

*Skiftesfrågan
och fastighets-
väsendet.*

Den s. k. skiftesfrågan i Dalarna är icke endast ett arronderingsspörsmål eller en fråga om sammandragning av fastigheternas spridda ägotegar. Densamma är i minst lika hög grad en fråga om det sätt, på vilket i orten rådande och bekanta oreda i fastighetsväsendet skall kunna undanröjas. I varje fall sammanhänga dessa frågor så intimt med varandra, att, då särslagssiftning för själva skiftesförfarandet nu påbörjas, det torde böra upptagas till undersökning, om icke de genom tillkomsten av en särskild ägostyckningslag för orten påbörjade åtgärderna för att vinna reda i fastighetsväsendet nu ytterligare böra påbyggas.

Någon redogörelse för oredan i fastighetsväsendet och därav beroende miss-

förhållanden torde nu icke behöva lämnas. Härom lärer tillräckligt vara i annat sammanhang skrivet och utrett. Såsom exempel på ställningen må endast erinras om, att, enligt kommissionen för Dalarnes indelning i skifteslag, enbart i Ovansiljans och Nedansiljans domsagor år 1920 funnos resp. 26,184 och 18,725 vilande lagfarter. Det har vidare upplysts, att i övre Dalarne finnas mellan 80 och 90 tusen fastigheter, som sakna klar lagfart. I övrigt anser jag böra visa på min företrädares i tjänsten den 24 januari 1919 till kungl. styrelsen avgivna yttrande med därtill hörande promemoria rörande fastighetsväsendet i länet.

Då ett laga skifte skall verkställas i ifrågavarande ort, måste en djup och fullständig äganderätsutredning eller en verklig jordrannsaking ingå såsom ett ofrånkomligt led i skiftesberedningen. Erfarenheten kommer helt säkert att visa, att denna utredning blir synnerligen besvärlig och måste ske såväl i domarkansli och lantmäterikontor som ock ej minst i orten i jordägarnas handlingar. Utredningens resultat i fråga om de ägor, som ingå i skiftet, blir åskådliggjort genom skifteskartan och hävdeförteckningen. Utredning och rannsaking rörande fastighetsförhållandena inom de ägor, som ej ingå i skifte, blir måhända ej oundgängligen nödvändig vid skiftena. I varje fall skulle samma utredning ej bli åskådliggjord å karta och ej heller någon inventering ske å karta, så att man visste, att alla fastigheter och all jord är med i utredningen.

Inom de storskiftade delarna av länet hava under senare åren verkställts några laga skiften (Vänjans socken), vilka särskilt i ett hänseende lämna en erfarenhet, hur skiften här icke böra utföras. Detta avser redovisningen inom de för varje person utlagda ägolotterna av de från de särskilda åbolotterna eller hemmanen härstammande delarna. Inom ett av dessa skifteslag har exempelvis varje persons ägolott endast för berörda redovisning måst uppdelas uti i medeltal 5—15 fastigheter. För en delägare har utlagts ett sammanhängande område, som emellertid måst för sagda redovisning uppskiftas i ej mindre än 45 skifteslotter. Ett dylikt söndersprängande av individernas ägor i en mångfald fastigheter får påtagligen ej förekomma vid nu ifrågasatta laga skiften. Sagda redovisning av fastighetsdelarna lär man emellertid, såsom i justitierådet Berglöfs framställning antytts, ej kunna komma ifrån utan något sammanläggningsförfarande. Detta bör ingå såsom ett led i skiftesförfarandet emellan hävdeförteckningen och delningsbeskrivningen. Å andra sidan lär sammanläggning icke kunna ske vid skifte å en del av fastigheternas ägor, för så vitt ej samtidigt övriga i skiftet till fastigheterna hörande ägor och andelar i ägor på något sätt bli redovisade.

På grund av vad sålunda ovan antytts är jag av den meningen, att, i sammanhang med nu ifrågasatta laga skiften å heminägorna samt del av skogsmarken, fullständig utredning och rannsaking rörande fastighetsindelningen å vederbörande byars alla övriga ägor bör ske och därjämte utmärkas å karta. Detta sistnämnda bör då lämpligen ske på det sätt, att å kopior från storskifteskartorna, från befintliga klyvnings- och avsöndringskartor eller efter inmätning å marken gränslinjerna för samtliga fastigheter och alla fastigheters tillhörigheter utmärkas med hänvisning till och i överensstämmelse med den gjorda fastighetsutredningen.

Genom sålunda föreslagna åtgärder, vilkas detaljer nu icke torde behöva utformas, skulle mycket vara att vinna. Man skulle för de ägolotter, som vid skiftet å inägorna utläggas, kunna angiva vilka övriga ej i skiftet ingående ägor, som höra till varje ägolott. Endast detta representerar en stor vinst

särskilt för sammanläggningsförfarandet. Man finge klarhet i fråga om de till antalet nästan otroligt många lagfarna men ej fastställda avsöndringar, som nu förekomma i jordregister och fastighetsböcker, för att nu ej tala om de ej fåtaliga utan säkerligen många avsöndringar, å vilka endast vilande lagfart förekommer och vilka ej redovisas i jordregistret. Man finge en för fastighetsredovisningen katasterliknande stomme, vilken i dessa orter mer än annorstädes är av nöden. Över huvud skulle genom en dylik rannsaking och redovisning å karta av de ej i skiftena ingående markerna erhållas ett komplement till jordregistret, vilket skulle göra detta fastighetsregister i betydligt högre grad än nu är fallet lämpat för sin huvuduppgift eller att utgöra underlag för nya fastighetsböcker.

Kostnaderna för nu föreslagna åtgärder i sammanhang med de ifrågasatta laga skiftena torde bli små i jämförelse med själva skifteskostnaderna. Hur frågan om statsunderstöd till skifteskostnaderna än kan komma att ordnas, tordé kostnaderna för nu föreslagna utredningar och kartarbeten såsom mest tillhörande det offentlig-rättsliga området helt böra gäldas av statsverket.

De genom lagförslaget ifrågasatta laga skiftena äro ju avsedda ej endast att bryta isen i skiftesfrågan utan även att utgöra prov för vinnande av erfarenheter. Om därvid ovan av undertecknad föreslagna åtgärder jämväl ske, skulle erfarenheter vinnas om hur frågan om fastighetsväsendets ordnande slutligen bör ske. Denna fråga tvingar sig fram lika berättigat som den rena skiftesfrågan och kräver ett avgörande. Laga skifte kan ej behövas inom alla byar. Men fastighetsväsendet inom nästan alla är i det skick, att det behöver utredas och ordnas. Det skulle icke vara klokt, om man ej vid de nu ifrågasatta laga skiftena påpassligt iakttog varje möjlighet att samtidigt nå förbättringar i fastighetsväsendet.

Utflyttningen. Lagförslaget ställer sig ifråga om utflyttning vid de ifrågasatta laga skiftena på den ståndpunkten, att det, hur en blivande definitiv lagstiftning än må gestalta sig, i allt fall är nödvändigt att tillsvidare helt avlysa utflyttningstvånget och lägga avgörandet, om utflyttning skall ske, helt i den enskilde delägarrens hand.

Utflyttning vid laga skifte kan särskiljas i tvenne slag. Det ena avser total utflyttning från eller ur by till en mer eller mindre avlägset belägen odlings-trakt. Det andra slaget gäller flyttning inom byområdet. Denna sistnämnda flyttning kan vara total eller partiell. Den kan avse flyttning av en delägars alla hus till en obebyggd tomt eller lucka i byn. Den kan gälla flyttning endast av ett eller annat hus, exempelvis ett uthus med gödselanordningar o. d., som kan stå obekvämt för grannens tomt, eller en bod, som står på en tomt, där övriga hus tillhöra en annan.

Den rörelse, som under de senaste åren flerstädes i landet förmärks mot det förra slaget av utflyttning eller utkastandet av gårdar såsom nästan nybyggen mer eller mindre avlägset från den gamla byn, är naturlig och förståelig. Densamma bottnar i viss mån uti vaknande kulturintressen och i den ekonomiska samhörighet nutidens med maskinell hjälp drivna jordbruk kräver. Gemensamma ledningar för vatten, telefon, ljus och kraft, gemensamma motorer och tröskverksanordningar m. m. fordra, att delägarne ej bo spridda.

Vad då särskilt angår nu ifrågavarande del av Dalarne tillkomma ifråga om utflyttning ur by de för orten egenartade omständigheter, som i Dalautredningens framställning uppräknats, särskilt då delägarnas beroende av andra näringar än det rena jordbruket, byggnadernas ofta stora värde i för-

hållande till fastigheternas jord samt byarnas samhällsnatur. Befolkningens motstånd mot skifte har jämväl i ej ringa mån samlats just i utflyttningsfrågan och den befarade sprängningen av byarna.

Särbestämmelser för utflyttningen inom orten äro oundvikliga och nödiga. Jag är jämväl av den mening, att, även om vissa rena jordbruksintressen därigenom sättas tillbaka, man ifråga om utflyttningen ur byarna åtminstone i nu föreslagna lagstiftning och särskilt med hänsyn till denna lagstiftnings syfte bör gå på lagförslaget linje eller att dylika utflyttningar må göras beroende av den enskilde delägarens medgivande.

Vad åter angår det andra slaget av flyttning eller rättare reglering inom byarna torde skäl näppeligen finnas att i denna överlämna all möjlighet till byarnas ordnande åt fri överenskommelse. En eller annan tredskande delägare bör vidare icke få hindra en nyttig och nödig flyttning av ett eller annat hus inom byn och därigenom omöjliggöra en nödig reglering av en tomtgräns. Det torde icke verka skrämmande på befolkningen, om, där överenskommelse ej kan nås, det lägges hos förrättningsmännen och ägodelningsrätten att avgöra om dylik flyttning. Det gäller icke någon sprängning av byarna utan endast eventuellt behövliga regleringar inom desamma.

Oberoende av utflyttningen torde byområdet såsom sadant böra ingå i skiftet för bestämmandet av tomtgränserna, reglering av dylika olämpliga gränser, delning av de tomter, som äro gemensamma för två eller flera, samt avsättandet av vägar, brunnsplatser o. d. För dessa åtgärder liksom för därvid nödiga befunda flyttningar inom byarna torde måhända särskilda bestämmelser erfordras. Man skulle behöva en byplaneförordning, som toge hänsyn till såväl jordbrukets fordringar som hygieniska och kulturhistoriska synpunkter. Bestämmelser motsvarande en dylik förordning torde måhända kunna inrymmas i de särskilda föreskrifter Kungl. Maj:t enligt lagförslaget skulle äga utfärda.

Det torde redan från första stund, då frågan om skifte i Dalarne sist upptogs, stått klart, att dessa arbeten fordrade statsunderstöd i högre mått än skiften i övriga delar av landet, så mycket mera som statens åtgöranden icke varit utan skuld till det nu rådande tillståndet. I fråga om justitierådet Berglöfs förslag i denna del har jag ej annat att säga, än att det skulle vara mycket lyckligt, om det allmänna för nu ifrågasatta prov- och åskådnings-skiften åtog sig kostnaderna i den föreslagna utsträckningen. Om man utgår därifrån, att högre statshjälp än för riket i övrigt erfordras, torde vad angår beloppets storlek, någon medelväg emellan riksbestämmelserna och vad som föreslagits ej böra tillgripas. Givetvis måste, på sätt och i den ordning justitierådet Berglöf antytt, en viss censur ske å gjorda ansökningar. Mot principen att statsbidragen skulle komma alla delägarna i skifteslaget till godo, alltså även sådana, för vilka kostnaderna ej skulle vara betungande, synes, med hänsyn till nu ifrågasatta skiftens natur att bli åskådningsmaterial och bevis för tvivlande att skiften bli till välsignelse liksom ock erfarenhetsgivande för den definitiva lagstiftningen, ej vara något att erinra.

Någon beräkning över de kostnader, staten enligt förslaget skulle åtaga sig, låter sig, åtminstone icke före den eventuellt bestämda fatalietiden, ej göras.

Genomförandet av de ifrågasatta skiftena torde fordra åtskilliga organisatoriska föreskrifter inom lantmäteriet. Dit hör personalfrågan. Ej alla distriktslantmätare kunna lämna övriga arbeten och endast ägna sig åt de ifråga-

Kostnadsfrågan.

satta skiftena. Alla kunna ej heller anses lämpliga därtill. För att kunna organisera arbetet torde till en början fordras, att inga förordnanden utfärdas före utgången av den fatalietid för de högre statsbidragen, som kan bestämmas. Då böra på en gång inkomna arbeten fördelas. Efter sagda tid lärer näppeligen ansökning om laga skifte inkomma.

Uppsikten och ledningen av skiftena torde jämväl fordra särskilda instruktioner och anstalter för lantmäterimyndigheterna.

*Lantmäteri-
styrelsen.*

Lantmäteristyrelsen anför i sitt utlåtande:

Att den särslagstiftning på jorddelningens område, som man vill åstadkomma för Kopparbergs län, varder den bästa möjliga, är givetvis en angelägenhet av största vikt, och bättre grund att bygga en sådan lagstiftning på än erfarenhet, vunnen vid ett antal förrättningar med karaktären av försöksförrättningar, kan näppeligen stå till buds. Det föreliggande lagförslaget åsyftar till icke oväsentlig del att inhösta sådan erfarenhet. Med hänsyn härtill och då förslaget genomförande alltså är ägnat att föra frågan om bättre jorddelningsförhållanden och den därmed närstående frågan om ökad ordning och reda i fastighetsredovisningen inom länet framåt, finner sig styrelsen i likhet med överlantmätaren böra understödja lagförslaget. Styrelsen vill härvid i allt väsentligt instämma i vad överlantmätaren anført beträffande detta förslag. Till ett par av överlantmätaren gjorda erinringar återkommer styrelsen här nedan. Styrelsen övergår emellertid nu till kostnadsfrågan.

Vad denna fråga angår skulle staten enligt det remitterade förslaget ikläda sig synnerligen vittgående och till sin innebörd ganska ovissa förpliktelser. Visserligen innefattar förslaget vissa förutsättningar för att staten vid de ifrågavarande förrättningarna skall vidkännas uppostringar utöver dem, som staten åtagit sig för understöd vid lantmäteriförrättningar i allmänhet. Men trots dessa inskränkande bestämmelser torde man få räkna med möjligheten av att kostnaderna för det allmänna skulle kunna komma att uppgå till mycket stora belopp, därest icke någon begränsning stadgades. Olika sätt för en sådan begränsning äro givetvis tänkbara. Så skulle man ju kunna lämna bidrag till ett icke begränsat antal skiften, men sätta bidraget lägre än fulla kostnaden till lantmätaren och gode männen, utflyttningar och väganläggningar. Även vid ett sådant utformande av bidragsvillkoren kunde dock, då man icke känner antalet skiften, som komma till stånd, kostnaderna komma att belöpa sig till belopp, vilkas storlek ej ens tillnärmelsevis kan överskådas. Så vitt styrelsen kan finna, kunde begränsning i kostnaderna säkrare vinnas, därest de skiften, till vilka staten kommer att bidra i den omfattning, förslaget innehåller, till antalet bestämdes. Antalet borde då fastslås sålunda, att det kunde antagas att de skiften, som sålunda komme att verkställas, tillförde Dalautredningen erforderlig erfarenhet att bygga de tilltänkta särbestämmelserna på. Att erhalla sådan erfarenhet är dock, såsom förut berörts, ett av förslagets huvudsyften, och vad man i övrigt velat vinna med förrättningarna enligt den föreslagna lagen torde ock stå att ernå genom en på antytt sätt begränsad skiftesverksamhet. Ett annat skäl för en sådan begränsning ligger enligt styrelsens förmenande i det förhållande att erforderligt antal lämpliga förrättningsmän icke torde stå till buds för ett större antal förrättningar, om dessa skola slutföras å sådan tid, att Dalautredningen skall kunna draga nytta av de erfarenheter, som vid förrättningarna vunnits. Styrelsen anser därför att de särskilda förmånerna i kostnadshänseende, som innefattas i förslaget, böra tillkomma allenast ett bestämt mindre antal skiften. Styrelsen

håller vidare före, med hänsyn till den föreslagna lagens provisoriska karaktär, att denna icke bör göras tillämplig å andra skiften än sådana, som komma i åtnjutande av de särskilda förmånerna. Styrelsen ställer sig nämligen tveksam gentemot bestämmelsen att beträffande all skiftesverksamhet inom ifrågasvarande delar i Dalarne till den administrativa lagstiftningens område till väsentlig del överflytta utformningen av de föreskrifter, som skola tillämpas vid samma skiftesverksamhet. Styrelsen åsyftar med detta uttalande den i lagförslaget mom. c stadgade befogenheten för Konungen att, utan hinder av vad lag eller annan författning innehåller, meddela erforderliga föreskrifter rörande laga skiften, varom i lagen sägs.

Kostnaderna för de ifrågasvarande skiftena böra enligt styrelsens mening helt och hållet bestridas från härför särskilt anslagna medel och alltså de vanliga bidragsbestämmelserna icke beträffande dem tillämpas. Detta synes ock vara förslaget innebörd.

Enligt förslaget skall ansökning om skifte, vid vilket de särskilda förmånerna skola åtnjutas, vara gjord före den 1 april 1926. Då det synes angeläget att de ifrågasvarande provskiftena verkställas snarast möjligt, ifrågasättes, om icke ansökningstiden kunde något förkortas. Så synes utan olägenhet kunna ske, om styrelsens förslag om skiftenas begränsande till visst antal vinner bifall.

Styrelsen övergår nu till vissa av överlantmätaren framställda erinringar mot lagförslaget.

Överlantmätaren har förklarat sig gilla förslaget att någon rubbning icke bör ske i 1859 års bestämmelser om skiftesvitsord men påkallat en komplettering eller förklaring av samma bestämmelser. Överlantmätaren har härvid syftat på det av justitierådet Berglöf berörda ej sällsynta fall, att två eller flera byar, som vid storskifte delats för sig, befinnas på grund av rådande ägoblandning nu böra skiftas tillsammans. I sådana fall anser överlantmätaren frågan om skifte icke kunna anses såsom den ena byns enskilda angelägenhet. Vid utrönande av, om majoritet för skifte funnes eller ej, borde i sådana fall enligt överlantmätarens mening varje by icke betraktas såsom en enhet för sig utan byarna tillsammans utgöra en röstningssamfällighet.

Lagförslaget hänvisar beträffande skiftesvitsordet till de därom i 1859 års kungörelse meddelade bestämmelser. Något svar på frågan vad som är att anse såsom skifteslag gives icke i samma kungörelse och någon bestämd ledning för frågans besvarande erhålles ej heller i skiftesstadgan. Olika uppfattningar om vad som skall förstås med skifteslag kunna vidkommande ifrågasvarande delar av Kopparbergs län göra sig gällande. En är att de gamla storskifteslagen — i regel sammanfallande med sockenområdena — skulle fortfarande utgöra de egentliga skifteslagen. Denna uppfattning torde numera, främst av praktiska skäl, vara övergiven. Enligt en annan åsikt äro byarna eller rättare de områden, som för sig undergått åbodelning, att anse såsom skifteslag. I brist på bestämmelser i ämnet kan väl ock den meningens försvaras, att de ägor, vilka kameralt och privaträttsligt äro så sammanblandade, att de lämpligen böra ingå i gemensam delning, också skola behandlas såsom ett delningsobjekt. Vore sistnämnda mening riktig, skulle för det av överlantmätaren framställda önskemålet ej behövas ändring i vitsordsbestämmelserna. Än mindre kunna dessa bestämmelser genom den av honom föreslagna röstberäkningen anses trädas för nära, om man utgår från att vid 1859 års kungörelses tillämpning med skifteslag skall förstås hela storskifteslaget. Hos befolkningen lär emellertid byn framstå såsom den enhet, inom

vilken delägarna hava att besluta beträffande skifte. Justitierådet Berglöf har också i sin föreliggande framställning utgått från denna ståndpunkt. Och då förslaget innefattar, att 1859 års kungörelse allt jämt skall helt gälla, lärer det enligt förslaget icke vara möjligt att till en röstningsenhet sammanföra skilda byar. Genom en sådan åtgärd skulle följden kunna bliva, att by, inom vilken för sig tagen föreskriven majoritet för skifte icke förefunnes, i allt fall kunde bliva indragen i skifte. Då styrelsen funnit sig böra understödja förslagens ståndpunkt i den nu föreliggande frågan, eller att någon ändring icke nu bör ske i 1859 års kungörelse, kan styrelsen icke ansluta sig till överlantmätarens beträffande denna del av lagförslaget uttalade önskemål.

Enligt mom. a i lagförslaget må, utöver vad eljest är medgivet, under vissa förutsättningar i fäbod belägen inrösningsjord samt skogsmarken helt eller delvis uteslutas från delningen. Vidkommande detta moment har överlantmätaren hållit före, att det i sammanhang med den föreslagna lagen borde på något sätt sägas ifrån, att skifte enligt densamma å inägorna och del av skogsmark ej i och för sig medförde orubblighet åt storskifte å skogsmarken i övrigt. I det föreliggande lagförslaget har emellertid icke uttalats annat än att mark i vissa fall kan uteslutas från delningen. Frågan huruvida förefintlig laga delning å sådan mark skall anses orubblig eller icke har icke besvarats i lagförslaget och bör enligt styrelsens mening avgöras från fall till fall. Tilläventyrs bör, för varje osäkerhets undanröjande, i de särskilda föreskrifterna beträffande ett skifte, varvid mark uteslutits från delningen, uttryckligen angivas, huruvida tidigare delning å sådan mark skall anses orubblig eller icke.

Enligt styrelsens mening bör nämligen bestämmelserna angående den mark, som skall ingå i skiftet, tillkomma Kungl Maj:t. Förslagens ställning i denna fråga synes styrelsen ej fullt klar. All ovisshet i berörda hänseende bleve givetvis undanröjd om, i överensstämmelse med vad som skett i 6 kap. 1 § andra stycket i lagen om fastighetsbildning i stad, i lagförslagens mom. c infördes uttrycklig föreskrift därom att det tillkomme Konungen att bestämma vilken mark som skall ingå i delningen.

I anledning av vad överlantmätaren anfört i fråga om utflyttningen vill styrelsen framhålla, att lagförslaget icke synes lägga hinder i vägen för mindre betydande husflyttningar för lämplig reglering av tomterna. Detta torde följa av att ju själva byplanen skall ingå i delningsområdet.

Slutligen får styrelsen anföra följande.

Skiftena böra sökas i vanlig ordning hos Kungl. Maj:ts befallningshavande. I ansökningen bör angivas att skifte enligt den förevarande lagen åsyftas. Vid förordnandet av lantmätare böra föreskrifterna i 47 § mom. 2 av lantmäteriinstruktionen vinna tillämpning. Lantmätaren bör efter erhållet förordnande i vanlig ordning utsätta och hålla sammanträde med delägarna. Å detta sammanträde bör bland annat utredas vilka av delägarna inom skifteslaget, som rösta för och emot skifte, och dessas mening angående vilken mark, som bör ingå i delningen. Anföranden och yrkanden av delägarna böra noga protokollföras. Därefter böra förrättningsmännen avgiva utlåtande, som alltid bör innefatta förslag å den mark, som skall ingå i delningen, samt, i den mån sådant kan ske, till särskilda bestämmelser beträffande skiftet. Därefter böra handlingarna insändas till Kungl. Maj:t. Sedan till Kungl. Maj:t inkommit sådana handlingar beträffande alla de förrättningar, som sökts inom den föreskrivna tiden, synes Kungl. Maj:t böra, efter Dalautredningens hörande, avgöra vilka skiften, som skola verkställas såsom provskiften. Ansökningar till skiften, som icke upptagas bland provskiftena, böra vara att anse såsom för-

fallna, därest icke uttryckligen i ansökningen eller vid sammanträdet med delägarna angivits att skifte under alla förhållanden önskas och nödig majoritet finnes för sådan önskan. Vinner styrelsens förslag i kostnadsfrågan bifall, komma alla provskiften att i föreslagen omfattning bekostas av staten. Skulle kostnadsfrågan komma att ordnas på annat sätt än styrelsen föreslagit, synes Kungl. Maj:t vid den nu ifrågavarande prövningen jämväl böra bestämma, vilka skiften som skola äga rum på statens bekostnad. Det bör under alla förhållanden på något sätt garanteras att delägarna icke äro bundna av ansökning om skifte under annan förutsättning än att staten bekostar skiftet. Sedan avgörande träffats om vilka skiften som skola verkställas såsom provskiften, synes Dalautredningen böra få utarbeta förslag till särskilda bestämmelser med avseende å skiftena. Över sådant förslag bör lantmäteristyrelsen höras. Därefter böra de särskilda föreskrifterna meddelas. Det skall givetvis icke vara nödigt, att alla ett skifte berörande särskilda bestämmelser meddelas på en gång, utan böra de kunna meddelas successivt i mån av behov. Att bland föreskrifterna bör ingå bestämmelse om den mark, som skall ingå i delningen, och, där mark uteslutits ur delningen, yttrande angående orubbligheten av å sådan mark förefintlig delning, har ovan berörts.

Såsom framgår av justitierådet Berglöfs skrivelse är huvudsyftet med det av honom utarbetade lagförslaget att möjliggöra verkställandet av laga skiften till rubbning av storskiften, vilka på bekostnad eller med understöd av staten blivit verkställda inom Kopparbergs län. Vid dessa nya skiften skulle Dalautredningen få tillfälle att praktiskt pröva de grundläggande riktlinjer, som Dalautredningen ämnat i huvudsak följa vid utarbetandet av sina förslag, och att i övrigt samla erfarenhet till vägledning vid sitt arbete. Lagförslagets nu berörda karaktär har ock understrukits av lantmäteristyrelsen i dess utlåtande. Att genom försöksskiften söka vinna erfarenhet till ledning vid utformandet av de särbestämmelser beträffande jorddelningen, som uppenbarligen äro erforderliga inom ifrågavarande del av landet, finner även jag lämpligt och anser mig därför kunna understödja förslaget. För vinnande av berörda syfte är emellertid icke erforderligt att giva de ifrågavarande stadgandena tillämplighet i vidare mån än beträffande de ifrågavarande försöksskiftena. I likhet med lantmäteristyrelsen anser jag därför, att den ifrågasatta lagen endast bör göras tillämplig å dessa skiften. För en sådan begränsning talar ock vad justitierådet Berglöf anført ifråga om utflyttningsskyldigheten. I enlighet härmed har jag låtit inom justitiedepartementet omarbeta lagförslaget.

I detta sammanhang anser jag mig böra framhålla, att med antagandet av en definitiv lagstiftning för ordnande av skiftesförhållanden i Dalarna icke i och för sig kan behöva anstå, intill dess att nu ifrågavarande försöksskiften blivit slutligen fastställda.

För inhöstande av erforderlig erfarenhet torde icke vara nödigt att ett större antal skiften av nyss antytt slag komma till utförande. Det torde i sådant hänseende vara tillfyllest att ett eller annat skifte inom olika trakter verkställas. För en sådan begränsning av den ifrågavarande skiftesverksamheten talar även, såsom lantmäteristyrelsen framhållit, angelägen-

Departements-
chefen.

heten av att kostnaden för de ifrågavarande skiftena, vilka jag anser böra i hela den utsträckning, justitierådet Berglöf föreslagit, bekostas av allmänna medel, så vitt möjligt begränsas. Lantmäteristyrelsen har ansett, att lagen borde gälla endast ett mindre antal skiften, men har icke angivit huru många som enligt styrelsens mening vore tillfyllest, och antalet torde för närvarande ej heller kunna fixeras. Vid antalets bestämmande lärer i första hand vara av betydelse, huru många ansökningar om skifte, som inkomma. Vidare synes det böra få betydelse, inom vilka delar av länet de skifteslag äro belägna, som avses i de gjorda ansökningarna. Det bör nämligen tillses, att skiftesområdena uttagas så, att icke mera än ett skifte kommer till utförande inom varje trakt, och vidare måste den fordran uppställas, att de ifrågavarande skiftena komma till utförande inom områden, som kunna anses lämpliga för provskiften.

Vid en dylik begränsning torde kostnaden för provskiftena komma att hålla sig inom rimliga gränser. Det bör härvid ihågkommas att, såsom justitierådet Berglöf också framhållit, till kostnad, som provskiftena förorsaka, endast bör hänföras vad dessa skiften komma att kosta staten utöver vad eljest skulle utgå enligt gällande bestämmelser om statsbidrag till lantmäteriförrättningar. Emellertid bör frågan enligt min uppfattning så ordnas, att riksdagen kommer i tillfälle att bestämma även den närmare omfattningen och kostnaderna.

Att staten övertager kostnaderna för försöksskiftena synes mig emellertid böra komma till uttryck även i lagen, och har jag därför i förslaget upptagit ett stadgande härom.

Enligt justitierådet Berglöfs förslag skulle ansökningar om laga skiften, som bekostades av staten, göras före den 1 april 1926. Begränsas nu antalet sådana skiften, synes ansökningstiden kunna utan olägenhet förkortas.

Detta nödvändiggöres även av annan orsak, nämligen av hänsyn till anslagsfrågans behandling.

Å budgetåret 1925—1926 belöpa inga eller i varje fall endast så obetydliga kostnader för den ifrågavarande skiftesverksamheten, att de utan olägenhet kunna bestridas av det nu tillgängliga anslaget till bidrag till skiften och hemmansklyvningar m. m. För provskiftenas verkställande bör emellertid, på sätt lantmäteristyrelsen hemställt, för budgetåret 1926—1927 och följande budgetår anvisas särskilt anslag.

Givet är, att innan dylikt anslag ifrågasättes till beviljande, riksdagen bör sättas i tillfälle att taga ståndpunkt till frågan, i vilken utsträckning provskiften skola ske. Äro ansökningarna om skiften inkomna, låter det sig också göra — även om frågan om vilka särskilda skiften som skola verkställas måste stå öppen — att angiva det ungefärliga behövliga antalet samt den sannolika omfattningen av skifteslagen. Därmed torde även kostnaden kunna beräknas någorlunda tillfredsställande.

För att framställning i nu berörda hänseenden må kunna göras till 1926 års riksdag, synes mig tiden för ansökan om skifte enligt den förevarande lagen

böra så bestämmas, att ansökningarna föreligga senast vid årsskiftet 1925—1926.

Att den förevarande lagen bör innefatta besked härom synes mig nödvändigt för ärendenas vidare behandling, och har jag därför intagit föreskrift härom i det nu utarbetade lagförslaget.

Sedan ansökan om skifte inkommit till länsstyrelsen, bör ansökningen översändas till Kungl. Maj:t, som bestämmer, vilka skifteslag som först böra ifrågakomma till provskiften. Att härvid Dalautredningens utlåtande kommer att inhämtas, lärer få anses självfallet. Vidkommande de skiften, som härvid finnas böra komma till utförande, synes Kungl. Maj:ts beslut böra innefatta, att lantmätare skola förordnas för skiftenas verkställande. Dyligt förordnande torde böra meddelas av länsstyrelsen. Lantmätaren skall härefter hava att i vanlig ordning utsätta sammanträde med delägarna. Vid detta sammanträde bör jämväl behandlas frågan huruvida hinder möter för förrättningen. Härtill hör även — därest ansökningen ej undertecknats av föreskrivet antal delägare i skifteslaget — att utröna, huruvida förutsättning för att skiftet skall komma till stånd föreligger enligt 1859 års kungörelse. Att bestämmelserna i denna kungörelse om skiftesvitsord böra upprätthållas vid de ifrågavarande skiftena synes mig uppenbart, och lärer uttryckligt stadgande härom böra intagas i den föreslagna lagen. Vidare bör å sammanträde med delägarna utredas, vilken mark som skall ingå i delningen. Härvid komma i första hand i betraktande föreskrifterna i 78 § skiftesstadgan och den särskilda bestämmelsen i 1859 års kungörelse, att, om minst två tredjedelar av delägarna, efter skattetal räknat, förena sig om att särskilt låta skifta inrösningsjorden tillika med så stor del av skogsmarken, som nödigt anses, samt att låta övriga delen av skogsmarken vara oskiftad till gemensamt begagnande, detta är tillåtet, under villkor som i 78 § 5 mom. skiftesstadgan innehållas. Dessa frågor avgöras i vanlig ordning. Vid sammanträdet bör vidare upptagas frågan om tillämpning av sådana föreskrifter, som avses i mom. a i justitierådet Berglöfs förslag och upptagits i 3 § i det nu utarbetade förslaget. Finnes härvid samma stadgande böra få tillämpning, böra förrättningsmännen, efter att hava hört delägarna i frågan, däri avgiva utlåtande. I samma ordning bör behandlas frågan om särskilda föreskrifter för skiftet, i den mån denna fråga redan på skiftets dåvarande stadium kan göras till föremål för övervägande.

Det kunde ifrågasättas att låta alla ansökningar behandlas på nu angivet sätt och först därefter träffa avgörandet, vilka ansökningar som skulle leda till provskiften. Någon tid skulle emellertid ej vinnas genom en sådan anordning. Antalet förrättningsmän, som kunna komma ifråga, är nämligen begränsat, och det måste också tillses, att provskiftena ej verka hinderligt för den vanliga jorddelningsverksamheten. De förrättningar, som på en gång kunna handläggas, få därför ej bliva alltför många. Man bör ej heller i onödan besvära skiftesdelägarna samt vålla kostnader och omgång. Det förefaller sannolikt att, om en gallring bland ansökningarna på ett tidigt stadium göres, mera

hänsyn kan tagas även till det förhållandet, att inom byn finnes en mera allmän stämning för provskifte. De fall, där förrättning kommer till stånd, men sedermera måste nedläggas, bliva säkerligen med en sådan anordning, som nu av mig antytts, ej många. Skulle emellertid ett större antal nedläggas, kan då i allt fall fråga om andra provskiften tagas upp.

Jag återgår emellertid till frågan om den behandling ifrågavarande skiftesärenden skola undergå, sedan förrättningsmännen, på sätt jag förut angivit, meddelat utlåtande angående mark, som bör uteslutas från delningen, behovet av särskilda föreskrifter m. m. Sedan dylikt utlåtande avgivits, bör lantmätaren hava att insända handlingarna till Kungl. Maj:t. Det lärer härefter böra ankomma på Kungl. Maj:t att — efter den ytterligare prövning, som må finnas erforderlig angående viss eller vissa förrättingars nedläggande — meddela föreskrifter beträffande mark, som tilläventyrs icke bör ingå i delning vid de förrättingar, som prövas skola fortgå. Att beslutanderätten i denna senare del bör tillkomma Kungl. Maj:t synes mig, såsom jag förut antytt, motiverat jämväl med hänsyn till kostnadsfrågan. Vidare kunna — såsom ävenledes förut framhållits — redan på detta stadium särskilda föreskrifter vara att meddela i fråga om skiftena. Innan Kungl. Maj:t fattar sitt beslut i de nu berörda frågorna, komma givetvis Dalautredningen och lantmäteristyrelsen att höras i ärendena.

Ansökning, som enligt Kungl. Maj:ts beslut icke skall föranleda skifte, är tydligen att anse såsom förfallen.

I anledning av förfallen ansökning kunna givetvis hava uppkommit vissa kostnader. Enligt 1859 års kungörelse skall, om sökt skifte varder inställt, dock kostnaden för ärendets upptagande till prövning första gången frågan väckes av skifteslaget gäldas, men så ofta den sedermera förekommer och förfaller, bör skiftessökanden ensam vidkännas denna kostnad. Enligt min mening bör denna föreskrift icke tillämpas vid de ifrågavarande skiftena, utan bör kostnaden för det eller de förberedande sammanträden, som må hava hållits, även där försöksskifte sedermera icke kommer till stånd, gäldas av staten i samma omfattning som kostnaden för de såsom försöksskiften verkställda skiften. Någon uttrycklig bestämmelse härom synes mig icke erforderlig, då förhållandet torde framgå av 6 § i det inom departementet utarbetade lagförslaget.

Mot vad justitierådet Berglöfs förslag innehåller beträffande utflyttningskyldigheten har jag intet att erinra utan biträder förslaget i denna del. Härvid ansluter jag mig emellertid till vad lantmäteristyrelsen anfört angående möjligheten att vidtaga regleringar inom själva byplanen.

I enlighet med de av mig nu angivna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet omarbeta det av justitierådet Berglöf framlagda lagförslaget.»

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer föredraganden, att för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamål lagrådets utlåtande måtte

inhämtas över förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län av den lydelse bilaga B vid detta protokoll utvisar.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Oskar Adelson.

Bilaga A.**Förslag**

till

LAG

med vissa särskilda bestämmelser rörande laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.

Härigenom förordnas, att i fråga om laga skifte till rubbning av storskifte, som inom Kopparbergs län verkställts på bekostnad eller med understöd av staten, skall gälla:

a) Utöver vad eljest är medgivet, må i fäbod belägen inrösningsjord samt skogsmarken helt eller delvis uteslutas från delningen, så framt icke sådan marks intagande i skiftet befinnes komma att, utan någon delägares lidande, för delägarna i allmänhet medföra fördelar, som väsentligen överväga därav följande kostnader och olägenheter.

b) Delägare må ej mot sitt bestridande förpliktas att utflytta.

c) I övrigt äge Konungen, utan hinder av vad lag eller annan författning innehåller, meddela erforderliga föreskrifter rörande laga skiften, varom i denna lag är fråga. Sådan föreskrift må dock ej avse ändring i gällande bestämmelser angående skiftesvitsord.

I fråga om förrättning, som påbörjats före denna lags ikraftträdande, skall äldre lag tillämpas.

Bilaga B.

Förslag

till

LAG

med särskilda bestämmelser rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Denna lag äger tillämpning å laga skiften, vilka efter beslut av Konungen utföras såsom försöksskiften till rubbning av storskiften, som inom Kopparbergs län verkställts på bekostnad eller med understöd av staten.

2 §.

Ansökning om förordnande för lantmätare att verkställa laga skifte enligt denna lag skall vara inkommen till länsstyrelsen i Kopparbergs län senast den 31 december 1925. I ansökningen skall uttryckligen angivas att skifte enligt denna lag avses.

Inkommen ansökning insändes till Konungen, som bestämmer, om lantmätare skall förordnas i anledning av ansökningen.

3 §.

Utöver vad eljest är medgivet må i fäbod belägen inrösningsjord samt skogsmarken helt eller delvis uteslutas från delningen, så framt icke sådan marks intagande i skiftet befinnes komma att, utan någon delägars lidande, för delägarna i allmänhet medföra fördelar, som väsentligen överväga därav följande kostnader och olägenheter.

Konungen äger meddela beslut angående den mark, som enligt denna paragraf skall uteslutas från delningen.

4 §.]

Finna förrättningsmännen hinder mot förrättningen icke möta, då skola de å sammanträde med delägarna utreda, huruvida och i vilken omfattning mark, efter ty i 3 § sägs, bör uteslutas från delningen samt häröver avgiva utlåtande.

Lantmätaren har härefter att ofördröjligen insända handlingarna till Konungen för beslut, som i 1 och 3 §§ omförmälas.

5 §.

Delägare må ej mot sitt bestridande förpliktas att utflytta.

6 §.

Vid förrättning enligt denna lag skall kostnaden till förrättningsmännen, lösen av kartor och handlingar samt av skiftet föranledda väganläggningar ävensom kostnad för utflyttning, som prövats bereda förmånligare ägoanordning, gäldas av allmänna medel.

7 §.

I övrigt äger Konungen, utan hinder av vad lag eller annan författning innehåller, meddela erforderliga föreskrifter rörande laga skiften, å vilka denna lag äger tillämpning. Sådan föreskrift må dock ej avse ändring i gällande bestämmelser angående skiftesvitsord.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 januari 1925.

Närvarande:

Justitierådet SVEDELIUS, regeringsrådet PALMGREN, justitierådet CHRISTIANSSON, justitierådet HÖGSTEDT.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 19 december 1924, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av extra ordinarie hovrättsassessorn Karl Gustaf Hjärne.

Förslaget föranledde följande yttranden.

Justitieråden *Svedelius, Christiansson och Högstedt*:

Såsom av remissprotokollet framgår, ligger till grund för det förevarande lagförslaget en av f. d. justitierådet Berglöf i egenskap av ledare för den pågående utredningen angående jordförhållandena i Kopparbergs län — den s. k. Dalautredningen — gjord framställning om provisorisk lagstiftning rörande laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av nämnda län. Enligt berörda framställning skulle den huvudsakliga innebörden i den ifrågasatta lagstiftningen vara, att åt Konungen inrymdes befogenhet att, utan hinder av eljest gällande bestämmelser angående dylika skiften, meddela de föreskrifter, som i varje särskilt fall funnes erforderliga. Härigenom skulle möjlighet beredas att åvägbringa skiften, utförda med iakttagande, så långt möjligt, av de önskemål, som låge ortsbefolkningen om hjärtat; de grundläggande riktlinjer, som Dalautredningen ämnat i huvudsak följa, skulle härvid kunna komma till praktisk prövning, och erfarenhet skulle vinnas till vägledning vid utformandet av den särlagstiftning på ifrågavarande område, som erfordrades för Dalarna. Om, såsom med framställningen jämväl åsyftades, statsverket för sådana skiften, som grundades å ansökningar, inkomna inom viss föreslagen tid, helt åtog sig ersättningen till förrättningsmännen samt kostnaderna för ifrågakommande utflyttning och

väganläggningar, synes man hava tänkt sig, att de skiften, som sålunda komme till utförande, skulle för befolkningen klarlägga de fördelar, som stode att vinna av laga skiften, och minska den nu förefintliga motviljan mot dylika skiften. Syftet med det provisoriska lagstiftningen var således enligt framställningen icke blott den ovannämnda att möjliggöra en tillämpning så att säga på försök av de särskilda bestämmelser, som kunde för framtiden ifrågasättas, utan även att befrämja skiftesverksamheten inom länet. I enlighet härmed ansågs tillämpningen av den provisoriska lagen icke böra begränsas till de av staten bekostade skiftena, utan borde densamma gälla, intill dess en definitiv för Kopparbergs län avsedd lagstiftning komme till stånd.

Att, på sätt sålunda ifrågasatts, beträffande här avsedda skiften överlämna åt administrativt avgörande, om och i vilka avseenden andra bestämmelser än de eljest — huvudsakligen i allmän lag — meddelade böra vinna tillämpning, måste givetvis väcka betänkligheter, synnerligast som meningens varit och jämväl enligt det remitterade förslaget är, att detta avgörande skall ske för varje särskilt fall, utan att de riktlinjer, som därvid böra följas, blivit i lag fastslagna. Det remitterade förslaget skiljer sig emellertid från Dalautredningens framställning därutinnan, att den föreslagna lagen skulle gälla allenast beträffande ett mindre antal skiften, nämligen sådana, som av Konungen beslutas på grund av ansökningar, gjorda före utgången av år 1925. Den sålunda vidtagna begränsningen, som sammanhänger därmed att samlande av erfarenhet för den blivande definitiva lagstiftningens utformande ansetts böra vara den provisoriska lagens, om icke enda, så åtminstone främsta syfte, minskar i avsevärd mån de nämnda betänkligheterna. Begränsningen i lagens tillämpning medför, att de föreskrifter i avseende å skiftenas verkställande, som det skulle tillkomma Konungen att meddela, få karaktären uteslutande av försökslagstiftning i syfte att slutligen kunna fastslå de lagbestämmelser, som funnits vara de mest ändamålsenliga. Det måste visserligen betecknas såsom någonting ovanligt att på detta sätt söka sig fram till den lagstiftning som man vill åstadkomma, och endast i nödfall bör denna utväg anlitas. Men om, såsom här på grund av särskilda förhållanden synes vara fallet, ett begagnande av försökslagstiftningens väg bör till undvikande av misstag i den definitiva lagen tillgripas, torde annan anordning än den föreslagna eller ett uppdragande åt Konungen att meddela försöksbestämmelserna knappast vara tänkbar.

Och med hänsyn till det nyss anförda de angivna betänkligheterna icke synas böra föranleda ett avstyrkande av den föreslagna provisoriska lagen, kan det dock ifrågasättas, om icke den i 7 § åt Konungen lämnade befogenheten att meddela föreskrifter kunnat och bort begränsas i vidare mån än i förslaget skett. Uttryckligt undantag är i nämnda paragraf gjort endast beträffande de för Kopparbergs län gällande särskilda bestämmelser om skiftesvitsord, vilka icke skulle få av Konungen rubbas. Även i ett par andra punkter (3 § första stycket och 5 §) innehållas stadganden, som i viss mån

reglera Konungens fria bestämmanderätt enligt 7 §. I Dalautredningens framställning angivas två exempel på fall, då man ansett behov av särskilda föreskrifter enligt nämnda paragraf kunna komma att föreligga. Men i övrigt saknas varje hållpunkt för bedömande av de riktlinjer, som äro avsedda att följas vid meddelandet av dylika föreskrifter. Ett närmare angivande, i vilka hänseenden genom föreskrifterna avsteg från gällande skifteslagstiftning kunde behöva ifrågakomma, hade varit önskvärt; och det synes icke uteslutet, att därvid en viss begränsning kunnat göras i rätten att uppställa andra regler än de i lag stadgade, så att vissa delar av skiftesstadgan, exempelvis de, som reglera de yttre formerna för laga skifte samt processen i skiftesmål, lämnades helt oberörda. Då emellertid utredning härutinnan icke föreligger, anse vi oss ej höra föreslå en dylik begränsning, enär därigenom hinder måhända kunde uppstå för vinnande av syftet att genom möjligheten till en friare reglering söka övervinna eljest förefintliga svårigheter för åvägabringande av laga skifte i denna ort.

Lagrådet:

De skiften, som genom förrättningar i enlighet med förslaget kunna komma till stånd, äro avsedda att utgöra verkliga, för framtiden bestående jorddelningar med samma verkan, som laga skiften eljest lagligen tillkommer. Denna betydelse av dessa skiften fördunklas dock i viss mån genom den i 1 § använda beteckningen »försöksskiften». Ifrågavarande beteckning synes nämligen lätt kunna giva anledning till den missuppfattningen, att här icke är fråga om verkliga skiften utan endast om försök till sådana, detta så mycket hellre som, enligt vad känt är, för närvarande inom orten pågår just ett sådant endast på försök eller såsom prov igångsatt skifte, vilket icke i och för sig äger någon rättslig betydelse. Lagrådet anser därför, att denna beteckning såsom olämplig och missvisande bör utgå. I sammanhang härmed synes en omredigering av 1 § böra vidtagas, varigenom syftet med förslaget och dess begränsade räckvidd skulle komma till ett mera direkt uttryck. Detta kunde ske genom att åt paragrafen gäves förslagsvis följande lydelse: »För vinnande av erfarenhet vilka regler böra för framtiden vinna tillämpning med avseende å laga skifte till rubbning av storskifte, som inom Kopparbergs län verkställts på bekostnad eller med understöd av staten, må efter medgivande av Konungen sådant laga skifte verkställas på de villkor och i den ordning, som i denna lag stadgas.»

Mot förslagets uppställning synes den anmärkningen kunna framställas, att bestämmelserna av materiellt-rättslig innebörd blivit sammanblandade med de bestämmelser, som avse att reglera formen för tillkomsten av laga skiften enligt förslaget, varav bristande överskådlighet och reda blivit följden. Hinder synes icke möta att, sedan i 1 § angivits förslagets syfte och räckvidd, i en 2 § sammanföra alla bestämmelser av materiellt-rättslig innebörd. Paragrafen kunde förslagsvis inledas med orden: »I fråga om laga skifte enligt

denna lag skall gälla». Härefter kunde under särskilda nummer upptagas dels en föreskrift att angående skiftesvitsord vad i kungörelsen den 18 februari 1859 finnes stadgat skall lända till efterrättelse, dels bestämmelsen i den föreslagna 3 § första stycket dels innehållet i 5 § av förslaget och dels slutligen ett stadgande av innehåll, att i övrigt skiftet verkställas enligt särskilda föreskrifter, som Konungen äger meddela, eller, i den mån sådana föreskrifter icke meddelats, med tillämpning av vad lag eller annan författning rörande laga skifte innehåller. Genom en sådan avfattning skulle paragrafen fullständigt angiva de bestämmelser, som vid verkställande av skiften enligt denna lag skulle äga tillämpning. Härav synes böra föränledas den jämkningen i den föreslagna lagens rubrik, att orden »med särskilda bestämmelser» uteslutas.

Efter 2 § kunde i en följd upptagas de bestämmelser, som avse förfarandet, nämligen såsom 3 § förslagets 2 § och såsom 4 § ett stadgande motsvarande bestämmelserna i förslagets 4 §, därvid dock föreskriften i andra stycket borde inskränkas till ett åläggande för lantmätaren att ofördröjligen insända handlingarna i ärendet till Konungen. I en 5 § torde därefter böra sammanföras de bestämmelser, som röra Konungens slutliga avgörande av frågan. Paragrafen synes böra innehålla, att sedan handlingarna inkommit, Konungen beslutar, om skifte enligt lagen skall komma till stånd eller icke, samt att, om ansökningen bifalles, Konungen tillika bestämmer, huruvida och i vilken omfattning mark, som i 3 § första stycket i förslaget avses, skall från delningen uteslutas, och meddelar, i den mån omständigheterna därtill föränleda, sådana särskilda föreskrifter i övrigt, varom i 7 § i förslaget förmäles. Måhända bör härvid tilläggas, att sådana föreskrifter även må under förrättingens fortgång av Konungen meddelas, därest behov av nya eller ändrade bestämmelser yppas. Såsom 6 § skulle slutligen upptagas de bestämmelser i kostnadsfrågan, som innehållas i motsvarande paragraf i förslaget.

Ur protokollet:
A. V. Stenkula.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 januari 1925.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, HANSSON, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Nothin, anmäler lagrådets den 19 i denna månad avgivna utlåtande över det den 19 december 1924 till lagrådet remitterade förslag till *lag med särskilda bestämmelser rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.*

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför föredraganden:

»Lagrådets flesta ledamöter hava framfört vissa betänkligheter mot förslagens ståndpunkt att beträffande ifrågavarande laga skiften överlämna åt administrativt avgörande att fastställa bestämmelser, vilka kunna innefatta avvikelser från de för dylika skiften eljest gällande rättsregler, men hava likväl, med hänsyn till föreliggande omständigheter, stannat vid det uttalande, att annan anordning än den föreslagna knappast syntes tänkbar. Ej heller hava dessa ledamöter ansett sig böra föreslå en närmare reglering — vilken eljest av dem betecknats såsom önskvärd — av den administrativa bestämmanderätt, som enligt förslaget skulle stadfästas. För min del finner jag i vad sålunda uttalats ett stöd för den uppfattning, att, därest en lagstiftning i förevarande hänseende skall komma till stånd, dess huvudsakliga syfte näppeligen kan vinnas på annan väg än den, som anvisas av det remitterade förslaget.

I det uttalande, varom lagrådets samtliga ledamöter förenat sig, hava framställts vissa formella anmärkningar mot den föreslagna lagens uppställning och avfattning i särskilda avseenden. I enlighet härmed har förslaget omarbetats och därvid erhållit rubriken *lag rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.*»

Föredraganden uppläser härefter det sålunda omarbetade förslaget och

hemställer, att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Siegfried Matz.